

ADVIES

JEUGDRAAD
BERGEN OP ZOOM

2023

VEILIGHEID OP
SOCIALE MEDIA

Jeugdraad Bergen op Zoom

T.a.v. Marjolein de Groot
Van Dedemstraat 34
4611 BE Bergen op Zoom

Aan de gemeenteraad van Bergen op Zoom
T.a.v. de griffier
Jacob Obrechtlaan 4
4611 AR Bergen op Zoom

Bergen op Zoom, 3 juli 2023

Geachte gemeenteraadsleden,

Het is onze overtuiging dat de gemeente Bergen op Zoom de verantwoordelijkheid heeft om bij te dragen aan een veilig gebruik en een veilig gevoel op sociale media voor jongeren. Jongeren zijn immers het meest kwetsbaar op dit gebied. We willen deze claim onderbouwen aan de hand van onze eigen ervaringen, ons eigen onderzoek, wetenschappelijke studies en inzichten van ervaringsdeskundigen. Op basis hiervan geven wij onze aanbevelingen en trekken we een passende conclusie.

We hebben ervoor gekozen om dit advies te structureren aan de hand van vier perspectieven:

1. We zien steeds meer krantenartikelen over deze onderwerpen, waaronder twee artikelen in BN DeStem, over onderwerpen zoals het verbieden van mobiele telefoons op middelbare scholen (*Bas, J., 2023*) en het gebruik van mobiele telefoons op school (*Buurmans, F., 2023*). Met name jonge mensen in de leeftijd waarop ze naar de middelbare school gaan, blijken kwetsbaar te zijn op sociale media.
2. We horen steeds vaker verhalen in onze omgeving over zeer onverantwoorde situaties op sociale media en maken deze situaties zelf ook steeds vaker mee.
3. We zien dat jongeren steeds vroeger in aanraking komen met sociale media en op steeds jongere leeftijd online contacten leggen. We constateren dat sociale media een steeds grotere rol spelen in het leven van jongeren, maar dat er weinig tot geen begeleiding en voorlichting is.
4. We merken dat ouders over onvoldoende kennis beschikken om hun kinderen voor te lichten over sociale media of dat ouders niet goed inschatten wat hun voorbeeldfunctie hierin precies is. Jongeren gaan niet snel genoeg naar hun ouders wanneer ze online problemen ervaren.

Dit leidt tot de volgende vraag: ***Wat kan de gemeente Bergen op Zoom doen om de veiligheid op sociale media voor haar jongere inwoners te versterken?***

Artikelen in BN DeStem

Recentelijk zijn er meerdere artikelen verschenen in de krant over het gebruik van mobiele telefoons op school (*Bas, J., 2023*) en (*Buurmans, F., 2023*).

Als jongeren voelen we ons natuurlijk betrokken bij dit onderwerp en daarom hebben we besloten om zelf onderzoek te doen. In dit eerste perspectief gaat het over nieuws-items, waaronder twee artikelen in BN DeStem: "Mobieltjesverbod in onze klassen? Waar bemoeit de minister zich mee?" en "Juf Ivana uit Halsteren geeft advies over TikTok: 'Laat nooit je gezicht zien als je nog geen 13 bent'".

Met name het laatste artikel van juf Ivana diende als inspiratie om zelf op onderzoek uit te gaan en een enquête op te stellen met als belangrijkste vraag of jongeren in de gemeente Bergen op Zoom zich ooit onveilig hebben gevoeld op sociale media. Als uitgangspunt hebben we de volgende vraagstelling genomen: ***Wat kan de gemeente Bergen op Zoom doen om de veiligheid op sociale media voor haar jongere inwoners te versterken?***

Om meer inzicht te krijgen, hebben we gekeken naar onze eigen ervaringen en hoe de leden van de jeugdraad dit ervaren. We hebben een aantal relevante vragen, waaronder de bovenstaande, in een enquête verwerkt en deze onder de leden verspreid. Door de zorgelijke resultaten is er binnen de jeugdraad gepleit voor een breder onderzoek. De resultaten die hebben geleid tot het verder uitzetten van de enquête zijn in de volgende paragraaf te lezen.

Eigen ervaring met veiligheid op sociale media

Als Jeugdraad zijn we niet alleen een adviesorgaan, maar ook een groep jonge inwoners van Bergen op Zoom. We hebben zelf ook ervaringen met een gebrek aan veiligheidsgevoel op sociale media.

Dit bijvoorbeeld via onze Jeugdraad-mail, maar ook in ons eigen leven worden we bijna wekelijks tot maandelijks geconfronteerd met dergelijke situaties. We ontvangen bijvoorbeeld filmpjes waarin aanranding, mishandeling of seksueel getinte inhoud wordt getoond. We hebben een lijst gemaakt met enkele van onze eigen ervaringen en de meest voorkomende situaties die we in onze omgeving zijn tegengekomen. Op basis hiervan hebben we de volgende enquêtevraag opgesteld, waarbij we procentueel hebben aangegeven op welke manier hoeveel van de jeugdraadsleden zich onveilig hebben gevoeld:

Vraag: **Op welke manier voelde je je onveilig op sociale media?**

Seksueel getinte inhoud (dickpics, naaktfoto's, video's met pornografie, aanranding of mishandeling)	100%
Spamberichten	100%
Hacking (van sociale media-accounts)	67%
Bedreigingen (via WhatsApp of andere sociale mediaplatforms)	100%
Stalking (bijvoorbeeld door naar werk- of privéadres te komen)	83%
Ongewenste reclame (bijvoorbeeld via e-mail)	100%

Literatuuronderzoek

Op steeds jongere leeftijd in contact met sociale media

Veiligheid en het veiligheidsgevoel op sociale media zijn belangrijke onderwerpen, zowel voor het gemeentelijk bestuur als voor de inwoners, met name de jongeren. Het gebruik van sociale media en internet door jongeren begint op steeds jongere leeftijd.

Volgens onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) besteden kinderen tussen de 7 en 12 jaar gemiddeld 1,5 uur per dag aan mediagebruik. Vooral platforms zoals YouTube, TikTok en gaming zijn populair in deze leeftijdsgroep (cijfers van 2021).

Het gebruik van sociale media onder middelbare scholieren neemt exponentieel toe. Uit gegevens blijkt dat 36% van de middelbare scholieren aangeeft de hele dag in contact te zijn met leeftijdsgenoten via mobiele apparaten en apps. Bovendien geeft 39% van de middelbare scholieren aan dat sociale media ten koste gaat van tijd besteed aan huiswerk en leren voor school. Problematisch gebruik van sociale media komt voor bij 5,3% van de middelbare scholieren (Ince, D., 2023).

Uit onderzoek van 'TeamAlert (van Meer, M., 2020) - jongeren met impact', Universiteit Utrecht (Hendriks, E. 2022) en andere diverse bronnen vermeld in bijlage 2 blijkt dat de online wereld niet veilig is, vooral niet voor jongeren. Bedreigingen zoals phishing, spionage, sexting, stalking en pesten komen steeds vaker voor. De leden van Jeugdraad Bergen op Zoom ervaren zelf ook dat jongeren steeds vroeger online actief zijn. Dit is bijvoorbeeld te zien bij broertjes, zusjes, kennissen en familieleden.

Ouders, kinderen en sociale media

Een terugkerend standpunt in de discussie over veiligheid, jongeren en sociale media is de vraag waar de verantwoordelijkheid ligt: bij scholen, ouders of elders? De Jeugdraad is van mening dat dit een gedeelde verantwoordelijkheid is, vooral omdat we zien dat ouders vaak onvoldoende kennis en vaardigheden hebben om de veiligheid van hun kinderen op sociale media te waarborgen. Deze waarneming komt overeen met o.a. het onderzoek van Universiteit Utrecht.

Bovendien blijkt uit het onderzoek van Universiteit Utrecht dat ouders vaak niet weten wat hun invloed is op het gebruik van sociale media en de veiligheid ervan voor hun kinderen. Ook geven ze aan dat ze niet altijd weten waar en wanneer hun kinderen op sociale platforms actief zijn en wat ze daar kunnen tegenkomen (Hendriks, E., 2022).

Praktijkonderzoek

Enquête: onderzoek naar ervaringen op sociale media van jongeren in omgeving Bergen op Zoom

Om de stand van zaken met betrekking tot de ervaren veiligheid op sociale media onder jongeren in de gemeente Bergen op Zoom te onderzoeken, heeft de Jeugdraad een enquête uitgezet. De enquête bestaat uit 10 vragen en omvat vragen over algemene gegevens en vragen over hoe jongeren de veiligheid op sociale media ervaren. Daarnaast zijn er ook enkele specifieke voorbeelden van onveilig gedrag op sociale media genoemd.

Er waren in totaal 540 respondenten:

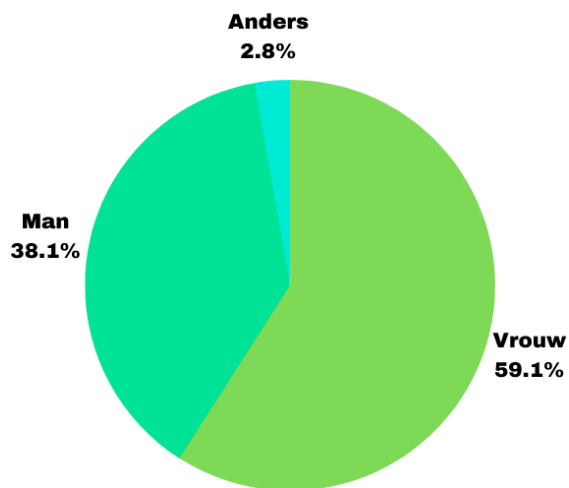

Diagram 1 Geslacht

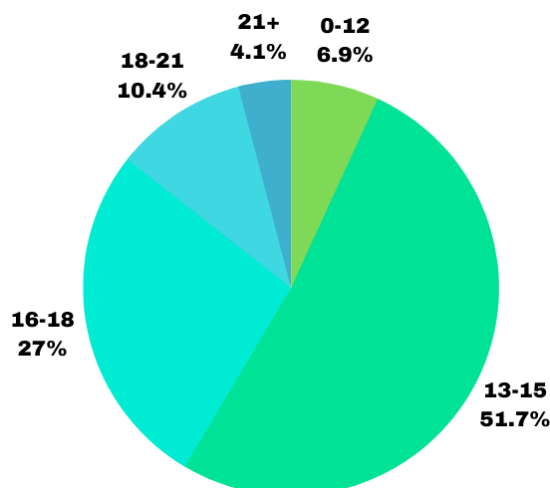

Diagram 2 Leeftijd

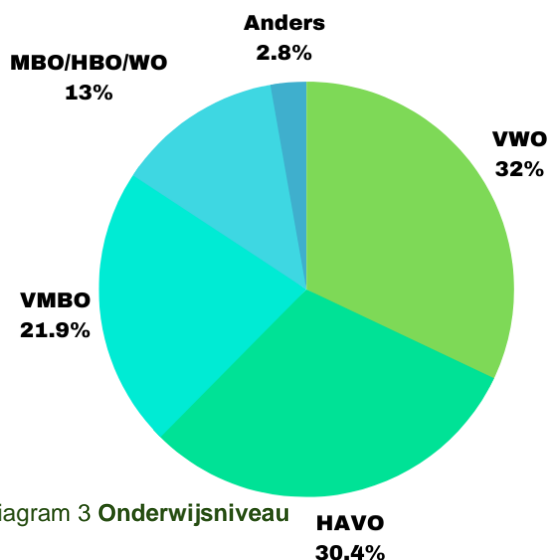

Diagram 3 Onderwijsniveau

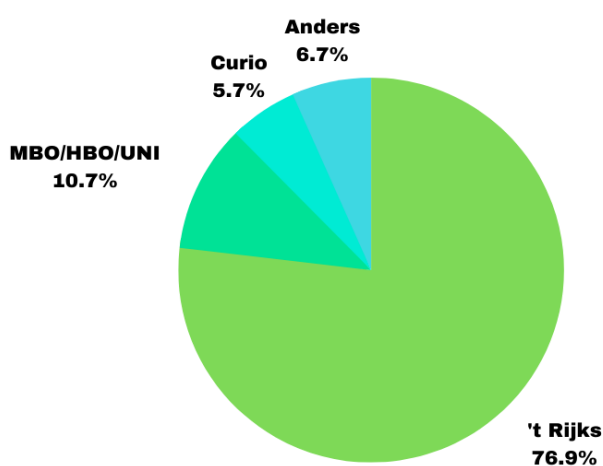

Diagram 4 Onderwijsinstelling

Uit deze gegevens kunnen we concluderen dat de 540 respondenten vallen onder de doelgroep die we nodig hadden bij dit onderzoek. Veruit de meeste jongeren die deze enquête hebben ingevuld zitten in de leeftijdscategorie 13-15 jaar, gevolgd door 16-18 jaar. We zien dat de meeste antwoorden vanaf 't Rijks komen, dit is de grootste middelbare school in gemeente Bergen op Zoom.

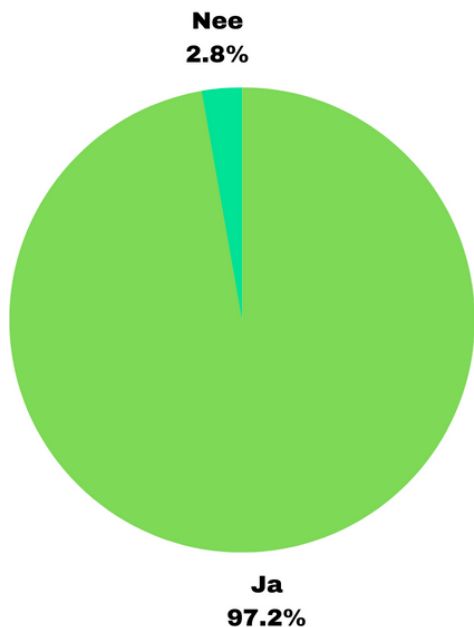

Diagram 5 - op de vraag: **Weet jij hoe je veilig om moet gaan met sociale media?**

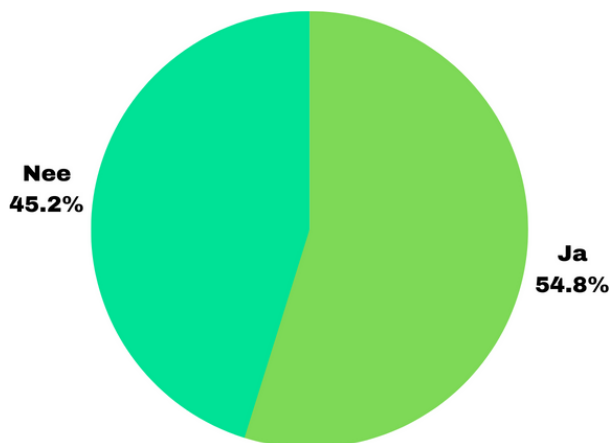

Diagram 6 - op de vraag: **Wordt er in je omgeving (school, werk, familie, vrienden, etc.) aandacht besteed aan veiligheid op sociale media?**

In diagram 5 is te zien dat 97,2% van de jongeren aangeeft veilig met sociale media om te kunnen gaan. 54,8% geeft dan ook aan dat er aandacht wordt besteed aan veiligheid op sociale media.

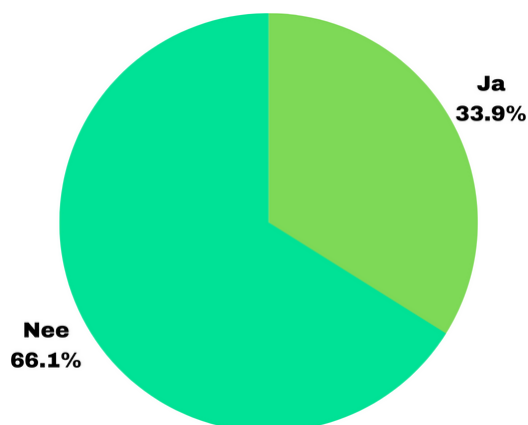

Diagram 7 - op de vraag: **Heb je je weleens onveilig gevoeld op sociale media?**

183 jongeren geven aan zich weleens onveilig te voelen op sociale media. Dit is 33,9% van de 540 respondenten. Van de jongeren die zich weleens onveilig hebben gevoelt op sociale media hebben we procentueel en absoluut aangegeven op welke manier hoeveel van de jongeren zich onveilig hebben gevoeld:

Seksueel getinte inhoud (dickpics, naaktfoto's, video's met pornografie, aanranding of mishandeling)	44,26%	81 jongeren
Spamberichten	62,30%	114 jongeren
Hacking (van sociale media-accounts)	36,07%	66 jongeren
Bedreigingen (via WhatsApp of andere sociale mediaplatforms)	41,53%	76 jongeren
Stalking (bijvoorbeeld door naar werk- of privéadres te komen)	37,16%	68 jongeren
Ongewenste reclame (bijvoorbeeld via e-mail)	46,99%	86 jongeren

In bijlage 1 is de link vermeld naar ons gehele onderzoek, hierin is een Excel lijst te vinden waarmee bijvoorbeeld per school, leeftijd of geslacht de verschillen te zien zijn.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van onze bevindingen, literatuuronderzoek en ons eigen onderzoek doen wij u een aantal aanbevelingen:

1. Voorlichting en educatie;
Ontwikkel een uitgebreid voorlichtingsprogramma over veiligheid op sociale media, gericht op zowel jongeren als ouders. Dit programma moet informatie verstrekken over online risico's, privacy-instellingen, cyberpesten, sexting, grooming en andere relevante onderwerpen. Werk samen met lokale scholen en jeugdorganisaties om bewustwording te creëren over veilig internetgebruik en het belang van respectvol online gedrag. Hierbij moet de nadruk vooral liggen op preventie.
2. Zorg voor een laagdrempelig meldpunt;
Dit meldpunt moet een veilige plek bieden waar jongeren zich kunnen melden, eventueel anoniem, als ze zich onveilig voelen op sociale media. Zorg voor goed opgeleide professionals of vrijwilligers die gescreend zijn op kennis van sociale media en online risico's. Zo kan je bijvoorbeeld denken aan *Alles oké supportlijn* of *Meld.nl*. De gemeente kan zelf ook een meldpunt oprichten. Er bestaat al een meldpunt in Bergen op Zoom, maar het thema veiligheid op sociale media valt daar nog niet onder (Gemeente Bergen op Zoom, z.d.). Het is echter belangrijk om dit onderwerp bekend te maken onder de jongeren van de gemeente Bergen op Zoom. Dit kan worden gedaan door middel van banners langs de weg of door samen te werken met de politie en/of scholen. De gemeente kan ook een bijdrage leveren door campagnes op te zetten of een jaarlijks evenement te organiseren waarbij dit thema de aandacht krijgt van jongeren. Mogelijke samenwerkingen met De Maagd of Gebouw T, waar vaak evenementen voor jongeren worden georganiseerd, kunnen hierbij worden overwogen.
3. Samenwerking en ondersteuning;
Stimuleer de samenwerking tussen scholen, jeugdorganisaties, gemeente en andere relevante belanghebbende om gezamenlijk actie te ondernemen op het gebied van online veiligheid. Zo ook om voorlichting te verspreiden en te integreren in het onderwijscurriculum. Wij als Jeugdraad kunnen een waardevolle bijdrage leveren door in de eerste lesweek in september langs middelbare scholen te gaan en gastlessen te geven over dit thema. Op deze manier kunnen we een goede samenwerking tot stand brengen.
4. Ga het gesprek aan met de jongeren, van bijvoorbeeld middelbare scholen;
Overweeg het in gesprek gaan met leerlingen in klas 1 en 2 van de middelbare school met een slachtoffer van sexting, stalking of een andere vorm van onveiligheid op sociale media. Er kan hierbij gedacht worden aan speciale lessen mediawijsheid.

Het is belangrijk om te benadrukken dat deze aanbevelingen slechts een beginpunt vormen en dat een integrale aanpak vereist is om de veiligheid op sociale media voor jongeren in Bergen op Zoom te waarborgen. Het is essentieel dat alle betrokken partijen, waaronder ouders, scholen, jeugdorganisaties en de gemeente, samenwerken om effectieve oplossingen te vinden en een veilige digitale omgeving te creëren waar jongeren vrij kunnen communiceren zonder angst voor misbruik of intimidatie.

Conclusie

Onze eigen observaties worden bevestigd door wetenschappelijk onderzoek en onze eigen enquête. Dit versterkt ons in de overtuiging dat we in Bergen op Zoom een echte uitdaging met veiligheid op sociale media onder jongeren hebben. Een uitdaging die niet alleen door ouders of scholen kan worden opgepakt, maar een uitdaging die verantwoordelijkheid vraagt bij ouders en jongeren en daarbij wordt ondersteund door een samenwerking tussen scholen en gemeente. De jeugdraad van Bergen op Zoom rijkt de hand uit om samen tot een oplossing te komen om het thema veiligheid op sociale media meer onder de jongeren te kunnen brengen.

Namens de gehele Jeugdraad van Bergen op Zoom,

Marjolein de Groot - Voorzitter - Opsteller advies

Cas van Aert - Secretaris - Opsteller advies

Bryan Wierckx - Penningmeester - Opsteller advies

Marc Chavardès - Algemeen lid - Opsteller advies

Bijlage 1 - praktijkonderzoek

Jeugdraad Bergen op Zoom. (n.v.t) Enquête sociale media - compleet.

<https://www.jeugdpraakbergenopzoom.nl/onderzoeken/>

Bijlage 2 - literatuurlijst

Alles oké supportlijn. (z.d.) Hier praten we over. Alles oké supportlijn. Geraadpleegd op 24 mei 2023, <https://www.allesoke.nl>

Bas, J. (2023, 4 februari). Mobieltjesverbod in onze klassen? Waar bemoeit de minister zich mee?. BNDeStem. Geraadpleegd op 4 februari 2023, <https://www.bndestem.nl/breda/mobieltjesverbod-in-onze-klassen-waar-bemoeit-de-minister-zich-mee~ab438969/>

Beerda, E. (2022, 13 juli). Appen, snappen en chatten: wat doet dat met het welzijn van jongeren?. NWO. Geraadpleegd op 26 mei 2023, <https://www.nwo.nl/cases/appen-snappen-en-chatten-wat-doet-dat-met-het-welzijn-van-jongeren>

Bright. (2022, 28 maart).Onderzoek: gebruik social media leidt tot minder levensvreugde bij tieners. RTL Nieuws. Geraadpleegd op 26 mei 2023, <https://www.rtlnieuws.nl/tech/artikel/5298096/sociale-media-onderzoek-levensvreugde-tieners-lager>

Buurmans, F. (2023, 21 maart). Juf Ivana uit Halsteren geeft advies over TikTok: ‘Laat nooit je gezicht zien als je nog geen 13 bent. BNDeStem. Geraadpleegd op 21 maart 2023, <https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/juf-ivana-uit-halsteren-geeft-advies-over-tiktok-laat-nooit-je-gezicht-zien-als-je-nog-geen-13-bent~a8e51b10/>

Gemeente Bergen op Zoom. (z.d.). Meteen melden. Gemeente Bergen op Zoom. Geraadpleegd op 23 mei 2023, <https://www.bergenopzoom.nl/meteen-melden>

Hendriks, E. (2022, maart 21). Sociale media & jongeren: verslag online lezing. Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 24 mei 2023, <https://youthonderzoek.nl/2022/03/21/het-laatste-nieuws-nieuwsberichten-verslag-lezing-sociale-media/>

Ince, D. (2023, 24 maart). Cijfers over mediagebruik. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 24 maart 2023, <https://www.nji.nl/cijfers/mediagebruik>

Meld.nl. (2021-2022). Cybercrime melden. Meld.nl. Geraadpleegd op 24 mei 2023, <https://discriminatie.nl>

van Meer, M. (2020, december). JONGEREN EN SOCIALMEDIAGEBRUIK. Kwantitatieve toetsing focusgroepen. Stichting TeamAlert. Geraadpleegd op 26 mei 2023, https://teamalert.nl/media/mo3fobys/2020_onderzoek_jongeren-socialmediagebruik.pdf

van Doorn, L. (2019, 6 maart). Dit is de invloed van sociale media op de mentale gezondheid van jongeren. Nu.nl. Geraadpleegd op 26 mei 2023, <https://www.nu.nl/gezondheid/5773836/dit-is-de-invloed-van-sociale-media-op-de-mentale-gezondheid-van-jongeren.html>